

Energetická výzva pre Helsínki: „Chceli sme urobiť niečo tvorivé na prospech aj iným mestám.“

photo: Jetro Stavén

Rozhovor s Janom Vapaavuorim, primátorom Helsínk v rokoch 2017 až 2021.

Mesto Helsínki zorganizovalo od februára 2020 do marca 2021 medzinárodnú súťaž návrhov riešení, ako do roku 2035 postupne ukončiť používanie uhlia a plynu na vykurovanie mestských častí. Jan Vapaavuori, vtedajší primátor Helsínk, rozpráva o skúsenosti z tejto „[Energetickej výzvy pre Helsínki](#)“.

Aké boli hlavné dôvody pustiť sa do Energetickej výzvy pre Helsínki?

Jan Vapaavuori: „Pri zrode tohto projektu stáli dve vízie. Po prvé, stáli sme pred ťažkou výzvou, ktorú sme nevedeli vyriešiť. Po druhé, chceli sme, aby z našich aktivít mali prospech aj iné mestá.“

Helsínki sa zaviazali, že do roku 2035 sa stanú klimaticky neutrálnym mestom. V súčasnosti viac ako 50 % emisií v meste pochádza zo sektora vykurovania a chladenia. Navyše, od roku 2029 bude vo Fínsku zakázané spaľovať uhlie na výrobu energie. V súčasnosti máme dve uhoľné teplárne, ktoré zásobujú celomestský systém vykurovania a chladenia v mestských štvrtiach (DHC). Jednu z nich uzavrieme v roku 2023, pre druhú sme však nemali alternatívu z obnoviteľných zdrojov. Mohli by sme sa rozhodnúť pre bežné riešenie – namiesto uhlia používať biomasu. Ja však nie som presvedčený, že spaľovanie biomasy v masovom meradle je udržateľným riešením. Keď sme teda vylúčili biomasu, na otázku, ako dekarbonizovať našu sieť DHC, sme nemali jasnú odpoveď.

Okrem toho chceme byť predvojom, chceli sme urobiť niečo tvorivé, na prospech aj iným mestám, a tak sme pozvali zvyšok sveta, aby nám pomohol tento problém vyriešiť. Od začiatku bolo jasné, že niektoré riešenia navrhnuté súťažiacimi by mohli

byť relevantné aj pre iné mestá. Filozofiou mesta Helsinki je nielen dosiahnuť, aby bolo samotné mesto klimaticky neutrálne, ale aj prispieť k úsiliu zvyšku sveta o dosiahnutie rovnakého cieľa.

Inšpirovali sme sa New York-om, ktorý už nejaký čas organizuje tento druh súťaží pod názvom MoonShot Challenges.

Čo ste sa z toho najviac naučili?

Zistil som, že nestačí, aby mesto malo v 100 %-nom vlastníctve energetickú spoločnosť, ale že je potrebné s ňou úzko spolupracovať. Mesto musí zohrávať väčšiu úlohu pri riešení najväčšej výzvy ľudstva v dnešnom svete. Problém dekarbonizácie vykurovacieho systému nemôžete zveriť spoločnosti, aj keď ste jej 100 %-ným vlastníkom. Dekarbonizácia vykurovania a chladenia nie je len technický problém.

Ďalším poznatkom bolo, že je potrebné vytvoriť čo najflexibilnejší systém. Naučili sme sa, že technológia napreduje každý deň. Musíme sa pokúsiť vytvoriť systém, v ktorom sa neuzamkneme do technológií, ktoré budú zastarané už o dva roky. Potrebujeme vytvoriť ekosystém, ktorý bude flexibilný a prispôsobiteľný novým technológiám v budúcnosti.

Tipy na úspešnú energetickú výzvu

Laura Uttu-Deschryvere, riaditeľka projektu Helsinki Energy Challenge, a Kaisa-Reeta Koskinen, riaditeľka projektu Carbon Neutral Helsinki, sa delia o svoje názory na organizáciu výzvy. Užitočné tipy na zopakovanie takejto súťaže vo vašom meste!

Výzva Energetická výzva pre Helsinki sa uskutočnila v dvoch fázach: otvorená fáza podávania žiadostí, v ktorej mesto dostalo 232 žiadostí z 35 krajín, a potom fáza spoločnej tvorby s desiatimi tímami, ktoré sa dostali do užšieho výberu. V prvej fáze museli uchádzači v krátkej objasňujúcej správe presvedčiť porotu, že ich riešenia majú potenciál daný problém vyriešiť a že ich tím dokáže zrealizovať aj druhú fázu. Vo fáze spolutvorby mesto poskytlo dodatočné informácie o svojich systémoch DHC, aby finalisti mohli navrhnúť rámcový plán na dosiahnutie cieľa dekarbonizácie. K úspechu súťaže prispievajú štyri faktory.

1. Nechajte výzvu otvorenú

Mesto Helsinki nehľadalo konkrétne technologické riešenia, ale komplexné plány, ktoré by integrovali inovácie a systémové myslenie na riešenie problému. Preto nestanovili žiadne obmedzenia pre navrhované riešenia. Prijaté návrhy bolo náročné vyhodnotiť vzhľadom na ich obrovskú rôznorodosť (od aukcií na čisté vykurovanie až po priestorové riešenia na získavanie energie zo slnečného vetra). Ak by sa stanovili rôzne kategórie, výber finalistov by to zjednodušilo, ale zároveň by to ovplyvnilo, ako budú orientované návrhy žiadateľov.

2. Zorganizujte sa a pripravte sa na to, že obe strany sa budú učiť

Vzhľadom na rôznorodosť a veľký počet prijatých žiadostí si ich vyhodnotenie vyžiadalo pomerne veľa práce a mobilizáciu odborníkov z rôznych oblastí. Preto bola pre úspech výzvy rozhodujúca dostupnosť kľúčových osôb z mesta a miestnych zainteresovaných strán. Počas druhej fázy mali tímy z finále možnosť stretnúť sa s politickými predstaviteľmi, odborníkmi mesta a zástupcami Helsinskej energetickej spoločnosti. Umožnilo im to lepšie pochopiť potreby a prekážky, ktorým mesto čelí. Inovátori mali zároveň možnosť obracať sa na zástupcov mesta, čo viedlo k medzi účastníkmi k snahe o dokonalejšie riešenia.

3. Ujasnite si, čo chcete

Helsinki definovali sedem kritérií na vyhodnotenie rámcových plánov navrhnutých finalistami: vplyv na klímu, vplyv na prírodné zdroje, náklady, harmonogram realizácie, realizovateľnosť, spoľahlivosť a bezpečnosť dodávok a tepelná kapacita. To primälo inovátorov vziať do úvahy rôzne aspekty mestskej výzvy. Helsinki pripravili pre finalistov tiež súbor dát, ako aj hlavné predpoklady týkajúce sa napríklad budúcich požiadaviek na energiu v budovách. Všetky tímy tak dostali rovnaký rámec. Predpoklady boli potrebné aj z dôvodu dôvernosti niektorých údajov alebo skutočnosti, že mesto nemalo k dispozícii odpovede na všetky otázky finalistov.

4. Pozvite medzinárodné a interdisciplinárne tímy

Helsinki vyzvali na zapojenie do tejto výzvy ľudí z celého sveta: prihlásili sa tímy z viac ako 35 krajín. Ľudia z iných miest a krajín boli schopní prichádzať s netradičnými nápadmi: pomohlo to priniesť nové poznatky a vyhnúť sa efektu fixácie (na jednu kategóriu riešení). Mesto tiež vybralo medzinárodnú porotu zloženú zo špičkových odborníkov, ktorá vyhodnotila desať návrhov finalistov a vybrala tie ocenené.

[Pozrite si záznam webinára a dozviete sa viac o tom, čo sa mesto naučilo z tejto jedinečnej skúsenosti.](#)